

Úvod Prof. Zdeňka Helusa, dekana Pedagogické fakulty Karlovy Univerzity v Praze k vzdělávacímu programu pro waldorfské školy.

Již záhy po listopadu 1989 bylo celkem jasné, kde asi budou hlavní zdroje transformace našeho školství, kterým směrem asi půjde jeho další vývoj. Bylo poukazováno na nezbytnost překonat jeho svazující uniformitu, vysvobodit jej od ideologizujících a politizujících nátlaků, navodit jeho ústřední orientaci na dítě procitající ke svým vývojovým možnostem a životním perspektivám. Od samého počátku bylo jasné, že budoucnost české školy bude odviset od toho, probudí-li se iniciativa učitelů, zaujatých pro možnost dělat školu jinak, tvořivěji, adekvátněji, svobodněji: probudí-li se zájem veřejnosti (a jmenovitě rodičů) o to, co se ve škole s dětmi děje a jakými cestami se ubírat v jejich výchově a vzdělávání. Již první setkání k otázkám transformace školství vytyčovala nezbytnost alternativ, pro které se učitelé, rodiče a žáci nadchnou.

Po první fázi opojení, kde čím novým se ovšem ukázalo, že dělat dobrou školu není jenom věcí zajímavých nápadů a výtrysku momentálního nadšení. Dělat dobrou školu vyžaduje široký rozhled, hluboké pedagogické myšlení, jasnou koncepci, pospolitě usilování a mnoho dalších věcí. Dělat dobrou školu není jenom věcí jednotlivce, který se tak rozhodl. Je zapotřebí využít a také tvořit zázemí, které má svůj řád, svůj hodnotový systém, svá obsahová těžiška, své klíčové metody práce – svou tradici a kulturu. Jedním z impulsů, který tento zřetel při vytváření alternativ v přístupu k dělení dobré školy, bylo seznamování s pedagogikou waldorfského typu.

První waldorfská škola byla založena Rudolfem Steinerem roku 1919 a do jisté míry ji můžeme spojovat s reformním pedagogickým hnutím obratu k dítěti. Ale to opravdu jenom do jisté míry. Waldorfská pedagogika a škola vyvěrá z pohledu na člověka v jeho založení tělesném, duševním a duchovním; v jeho přináležitosti přírodní, sociální a kosmické; v jeho určenosti minulými ději i tvůrčí účastí na ztvárňování budoucnosti. Chápe dětství jako šanci hluboce prožít možnosti dobra, krásy a pravdivosti, aktualizující se za podmínky náležitého výchovného působení v dimenzi vztahu ke světu, druhým lidem, k přírodě i k sobě samému. Má tedy široce rozklenutý filosofický a antropologický základ, vytvořený v antroposofické nauce. Ten ji činí ojedinělým fenoménem, který jedni kriticky zkoumají a odmítají, druhí naopak vyzdvihují jako nosné, alternativní východisko ze současné krize člověka a světa. Dnes, díky svému spirituálnímu základu a díky své blízkosti ekologickému chápání postavení člověka v řádu skutečnosti, zažívá waldorfská pedagogika velký rozmach. V přehledové publikaci Svazu waldorfských škol z roku 1994 je evidováno na 620 těchto škol v celém světě a 54 seminářů vzdělávajících učitele. Jejich přínos pro školský systém vůbec je opakovaně připomínán – hlavně pokud jde o přirozené zapojování rodičů do profilování školy; o samosprávné řízení školy; o vyvážené rozvíjení rozumové, citové, volní stránky osobnosti; o sladěnost působení naukově poznávacího, umělecky ztvárňujícího, pohybově uvolňujícího; o určující atmosféru vzájemné mezilidské úcty a solidárnosti.

U nás, bezprostředně po roce 1989, vzniká Kruh přátel waldorfské pedagogiky, který za obětavé pomoci zahraničních i domácích představitelů tohoto proudu vykonává velké osvětové a kultivační dílo. Vzniká řada center, v nichž se zájemci nejen poučují, ale i učí waldorfskou školu dělat. Řada mladých lidí odchází do zahraničí, aby se zde v předních seminářích waldorfské pedagogiky (v Německu,

Velké Británii, Holandsku i jinde) kvalifikovali jako waldorfští učitelé. Významným mezníkem je rok 1992, kdy za pomoci mezinárodního projektu TEMPUS jsou organizovány dva pětisemestrové kurzy postgraduální přípravy učitelů. Na programu participují dvě naše pedagogické fakulty (pražská a ostravská) a ze zahraničních institucí je to Seminář waldorfské pedagogiky v Stuttgartu, obdobný seminář v holandském Zeistu, dále pedagogické sekce univerzity v Goettingen, pedagogická fakulta v Budapešti aj. Autentičnost aktivit v oblasti waldorfské pedagogiky garantuje u nás České sdružení pro waldorfskou pedagogiku – Koordinační rada, která je napojena na mezinárodní sdružení. Svou činnost rozvíjí u nás již sedm waldorfských škol a několik školek mateřských.

Předložený vzdělávací program znamená další významný krok k plnému etablování waldorfské pedagogiky u nás. Je veden snahou sladit její autentické poslání a jedinečnou podobu s celkovým transformačním usilováním českého školství. Tato snaha bude mít jistě svůj vývoj, vyznačující se hledáním, zdokonalováním, vzájemným inspirováním. Jistě si uchová nadšení a obětavost, stojící u jejího zrodu. A lze oprávněně věřit, že u nás, stejně tak jako v jiných zemích, bude plně rozvinutá waldorfská pedagogika přispívat k bohatému životu školních dětí, ke kultivaci výchovně vzdělávací sféry, k prohloubení diskusí nad školou, jaká by měla být.

Prof. PhDr. Zdeněk Helus, DrSc.